

SVENS BIBELOVERSIGT - APOSTLENES GERNINGER

Bogens hvem, hvad, hvor:

Apostlenes Gerninger udgør sammen med Lukas Evangeliet et tobindsværk, der beskriver kristendommens begyndelse (1:1-2; Lk1:1-4).

Selvom kristendom har et jødisk grundlag, er det en tro for alle mennesker og Apostlenes Gerninger beskriver, hvordan kristendom i én generation brede sig fra en fjern afkrog i riget til imperiets centrum i Rom.

Forfatter:

Værket er anonymt, men tidlig kirketradition (Irenæus år 170 e.Kr.) peger enstemmigt på lægen Lukas, Paulus' nære medarbejder og rejsefælle (Se "vi" sektioner 16:10-17; 20:5-15; 21:1-18; 27:1-28:16).

Omtale af specifikke sygdomsdetaljer er med til at underbygge dette (se fx 3:7; 12:23; 19:11-12; 28:8).

Foruden at være historiker og teolog var Lukas en dygtig fortæller, som kunne fange læserens interesse. Rejserne med Paulus gav ham adgang til mange af urkirkens hovedpersoner (fx Filip og Jakob 21:8,18) og foruden Paulus arbejdede han tæt sammen med Silas, Timotheus, Titus og Markus (kap.16; Kol 4:10,14; Filem v.24; 2 Tim 4:10-13).

Som ren historie anerkendes Lukas' tobindsværk, som et af oldtidens meget troværdige kildekrifter og beskrivelsen af sørejsen til Rom, er en af de bedste beskrivelser af skibsfart fra oldtiden (kap.27).

Tidspunkt:

År 59-62 e.Kr. Tobindsværket dækker de første 60 år af kristendommens historie. Lukas havde mulighed for at indsamle data både til Evangeliet og første halvdel af Apostlenes Gerninger i de tre år Paulus sad fængslet i Cæsarea (57-60 e.kr.).

Nogle af beretningerne fra Paulus' mission havde Lukas selv været vidne til, og resten er fortalt af andre i Paulus' følge. De to bøger er sandsynligvis skrevet mens Paulus sad i husarrest i Rom (ApG 28:30; Kol 4:14) nogle få år før Neros forfølgelser og Paulus' henrettelse, ca. år 65-67.e.Kr. (2 Tim4:6,11).

Motiv:

Lukas skrev Apostlenes Gerninger som en fortsættelse af Evangeliet for den troende velgører, Teofilus. Hans mål var at styrke kristne i troen, ved at give dem en historisk beskrivelse af kirken og dens forkyndelse (1:1-2; Luk 1:1-4).

Han beskrev hvordan kristendommen blev udbredt ved Helligåndens kraft, sådan som Jesus havde befaleet (1:8; 2:33; 4:29-31; 11:15-18; 13:2; 15:28; 16:6-7).

Han pointerede at det var et enigt apostelskab, der stod bag Kirkens lære, som forenede jøder og hedninger i en fælles tro. På trods af succesen, skjulte Lukas ikke svaghederne der opstod i kirken (5:1-11; 11:1-2; 15:36-41).

Tobindsværket indeholdt også materiale, der kunne bruges til forsvar i Paulus' kommende retssag. Med sit udspring i jødedom kunne det påvises, at kristendom var en lovlig religion, der ikke havde haft ansvar for de optøjer, den havde været involveret i (16:35-40; 19:23-40; 23:25-35; 26:30-32).

Bogens opbygning:

1:1-11	Introduktion.
1:1-2	Henvielse til Lukas Evangeliet
1:3-11	Den opstandne Jesus' 40 dages tjeneste og himmelfart
1:12-8:3	Den første menighed i Jerusalem.
1:12-26	Perioden inden Helligåndens dåb
2:1-47	Pinsedag og Kirkens fødsel
3:1-4:31	Apostlene helbreder og underviser og anklages af Rådet
4:32-5:11	Alvorligt hykleri i menigheden
5:12-42	Flere helbredelser og apostlene anklages igen af Rådet
6:1-8:3	De græsktalende jøder. Stefanus' martyrium. Forfølgelse.
8:4-12:25	Menighedens vækst i Judæa, Samaria og Syrien.
8:4-40	Evangelisten Filips tjeneste
9:1-31	Saulus af Tarsus' omvendelse
9:32-43	Peters tjeneste på Sarons slette
10:1-11:30	De første kristne hedninger
12:1-25	Herodes' angreb på menigheden og umiddelbare død
13:1-28:31	Menighedens vækst fra Syrien til Rom.

13:1- 14:28	Paulus' første missionsrejse gennem Galatien
15:1-35	Apostelmødet i Jerusalem
15:36-18:22	Paulus' anden missionsrejse gennem Grækenland
18:23-20:12	Paulus' tredje missionsrejse til Efesos
20:13-21:26	Paulus' rejse til Jerusalem
21:27-26:32	Paulus' arrest og fængsling i Cæsarea
27:1-28:31	Sørejsen til Rom via Malta

Bogens indhold:

Beskrivelsen af menighedens begyndelse og udbredelse.

Apostlenes Gerninger giver, ligesom Lukas Evangeliet, både en historisk beretning og en teologisk forklaring. Foruden beskrivelsen af menighedens fødsel og vækst, gengiver den flere eksempler på kristen forkyndelse.

Den beretter om kirkens centrale personer og fokuserer specielt på Peter og Paulus. Den lægger samtidig ikke skjul på den opposition og de problemstillinger og svagheder der udfordrede Kirken.

I. Den opstandne Jesus fortsætter sin tjeneste.

I 40 dage overbeviste Jesus sine disciple om, at han var opstanden fra de døde. Han underviste dem og forberedte dem på deres kald til at fortsætte hans mission ud til hele verden, indtil han kom igen. Han pointerede at Helligånden skulle udruste dem til denne gerning.

II. Helligånden udgydes over Kirken.

Disciplene ventede i Jerusalem indtil de modtog Guds Helligånd, og Pinedag udgød Jesus Helligånden over sin menighed. De begyndte deres mission og Gud bekræftede apostlenes forkyndelse med stor autoritet og tegn og undere.

Mange blev vundet til troen og de indrettede sig i egne menigheder præget af stor hengivenhed. Undervejs blev de prøvet igennem svagheder og tiltagende forfølgelse.

III. Helligånden fører hedninger ind i den nye pagt.

Gud brugte forfølgelserne til at udbrede Evangeliet og det førte til at samaritanere og folk fra andre folkeslag kom til tro. Den opstandne Jesus konfronterede selv jødernes mest rabiate forfølgere, og førte

Saulus af Tarsus til personlig tro. Helligånden overbeviste Peter om, at han også skulle forkynde evangeliet for hedninger, hvilket førte til, at jødekirken anerkendte, at hedninger også har del i Guds frelsesplan.

Alt imens jødedommen intensiverede sin forfølgelse af Kirken, blev den første hedninge-kirke etableret i Antiokia i Syrien.

IV. Helligånden driver Kirkens mission ud til jordens ende.

Kirken fortsatte sin mission i synagoger og blandt hedningerne udenfor Israel. Igennem Paulus åbenbarede Gud, at hedninger skulle indlemmes i Kirken på grundlag af tro alene og ikke ved at følge jødiske skikke baseret på Moseloven.

På trods af modstand anerkendte alle apostlene, at dette måtte være konsekvensen af Guds nådes værk i Kristus. Paulus' mission fortsatte med at udfordre både hedninger og jøder og de svarede igen med optøjer og forfølgelse. Endeligt tvang det Paulus til at anke sin sag for kejseren i Rom, og så kom Evangeliet til at blive forkyndt for de mægtigste i verden.

Bogens temaer:

Lukas satte fokus på kirkens mission i verden. Han åbenbarede, at det var den opstandne Jesus, der fortsatte sin tjeneste, og gjorde det igennem Helligånden. Mennesker kunne modtage Ånden ved tro på Evangeliet og opleve hans fortsatte kraft ved personligt at hengive sig til Jesus.

At tro på Jesus ville medføre, foruden stor glæde, også forfølgelse fra dem, der følte sig truet af den kristne lære, men det standsede ikke Kristendommens fremmarch i verden. Den største trussel mod Kirken kom ikke udefra men igennem svagheder i dens egne rækker.

ApG giver ikke en teologisk forklaring på Helligåndens arbejde, men beskriver hans virke. Med Helligånden kunne de kristne fortsætte Jesu mission og Gud stadfæstede Evangeliets troværdighed ved tegn og undere (4:29-31; 5:3-5,12-16; 13:9-12; 28:8-9).

Disse overnaturlige manifestationer skete ofte som gennembruds-fænomener og aftog efterhånden som tiden gik. De blev derfor opfattet som usædvanlige eksempler på Ån-dens virke og ikke som en forudsætning for Guds tilstedeværelse blandt disciplene (19:11-12, 2 Kor 12:1-10).

ApG giver ikke en arkitektplan for kristent menighedsliv, men den giver en generel beskrivelse af hvordan de første kristne samledes. Formen har sikkert lignet den jødiske synagoge, men mindre formel (13:5; 18:7-11).

Menigheder blev styret af et lokalt selvsupplerende ældsteråd, med apostlene som autoritative vejledere. De blev betjent af lokale forkyndere og menighedstjenere, støttet til tider af omvandrede profeter, evangelister og lærere (8:14-16; 11:25-27; 14:21-28; 18:24-28; 20:28-35; Ef 4:11-12; 1 Tim 3:1-13).

Gudsdyrkelsen indeholdt nogle grundelementer som dåb, nadver, forkyndelse, fællesskab, bøn, lovsang, faste og almisse (2:41-42; 13:2-3; 20:7; Ef 5:19), men derudover var der frihed til, at jødekristne kunne fortsætte deres jødiske ritualer.

Selv om hedninge-kristne var fritaget for disse (10:14; 21:20-25) forsøgte apostlene at bevare en atmosfære af respekt og et grundlag for måltidsfællesskab blandt alle troende (15:23-29; Rom 14:1-23; Gal 2:11-16).

Målet var at sikre, på trods af forskellige menighedskulturer, at der var tale om én Kirke, forenet i Kristus (Ef 2:2:17-22).

Menigheden var ikke fritaget for prøvelser og udfordringer (14:22), og den kristne lære var en trussel for religiøs jødedom, humanistisk filosofi og afgudsdyrkende hedenskab. Derfor blev de kristne afvist og forfulgt, ligesom Jesus var blevet det før dem (6:1-15; 17:22-34; 19:23-40; Luk 13:34; 23:18-25).

Den største fare mod Kirkens liv kom indefra med hykleri, misundelse, strid og vranglære (5:1-11; 6:1-2; 11:1-3; 15:2,36-40; 20:29-31).

Baggrundsinformation:

Lukas' geografiske og historiske referencer, understregede, at Kirkens mission var rodfæstet i den virkelige verden (4:6; 5:33-39; 13:7; 16:35; 18:12; 19:31; 23:26; 25:24; 28:7). Hans præcise detaljer vedr. navne på statholdere, de græske titler på em-

bedsmænd og embedsformer i de forskellige bystyrrer gør, at bogen kan bekræftes arkæologisk. Disse forhold ændrede sig ofte, og kan derfor stadfæste at Lukas skrev ApG meget tæt på de begivenheder han beretter om.

Lukas beskriver begge apostle som dygtige evangelister, der havde en hengiven offervilje til at tjene Jesus. De var usædvanligt benådet af Helligånden til at gennemføre tegn og undere, bl.a. helbredelse, domsord, dæmon-uddrivelse, opvækkelse af døde, udfrielse fra fængsel, syner etc. (Peter: 3:6; 5:4; 8:20-24; 9:34,40; 12:10. Paulus: 13:9-11; 14:9; 16:18; 19:11-12; 20:10; 27:22-23; 28:3-8).

Det var især vigtigt for Lukas at forklare for de kristne hvem Paulus var. (Bemærk at Paulus' omvendelse gengives tre gange 9:1-19; 22:4-16; 26:1-18).

Paulus havde ikke været blandt Jesu oprindelige apostle. Han havde en fortid som indædt forfølger af kirken og alligevel var det ham, der fik den største betydning for NT teologi og han skrev 13 ud af de 27 NT bøger. Med sit romerske borgerskab, sin skriftlærte farisæiske opdragelse, indsigt i græsk filosofi og stærke, men ydmyge karakter, blev han Guds primære redskab til at evangelisere den romerske verden (9:15-16).

Forhold som Bibelen kun beskriver en enkelt gang skal ikke forventes gentaget i menighedslivet (Fx Pinsedagens vind og ildtunger, Paulus' møde med den Opstandne).

Fænomener, hvor der er få eksempler, kan ske, men det vil være forkert at sige, at de skal ske igen (Fx domsordene over Ananias, Safira og Elymas). Men fænomener som nævnes flere gange og som omtales i andre skrifter, kan man forvente fortsat at finde i Kirken (Fx tungetale, helbredelser, profetier).

Bogens sammenhæng med resten af Bibelen:

Lukas' mål, var at fortsætte fortællingen fra Evangeliet og beskrive hvordan løfterne om en ny Åndens tidsalder blev opfyldt (2:17,40).

ApG er broen mellem evangelierne og brevene, som giver baggrunden for personerne og indholdet i mange af brevene, der ellers ikke ville være forståelige. Lukas' tætte samarbejde med Paulus spores både i emnevalg og teologi og viser, hvordan kristendom med sine jødiske rødder åbnede Guds Rige

for hedningerne. Han understreger at alle apostlene, på trods af forskellig vægtning, var enige om den samme kristne lære og viste hvordan de samarbejdede om at bevare Kir-kens enhed.

Guds mål med den Nye Pagt var at bringe frelse til alle verdens folke-slag (1:8; 2:39; 4:9-12; 14:15-17; 17:30-31; 22:21; 26:17-18) sådan som han allerede havde tiltænkt i GT (13:47; 15:13-18; Es 45:21; Jer 12:15; Am 9:11-12).

Apostlenes jødiske opdragelse gjorde det svært for dem at bryde ud af deres eksklusive opfattelse af Guds Rige, men ved at udgyde sin Ånd først over samaritanerne og derefter hedningerne, udvidede

Gud deres forståelse (8:14-18; 10:44-48; 11:15-17). Jesus var jødernes Messias og derfor var det naturligt for apostlene at forkynde i synagogerne først, men da jøderne afviste Guds nådes-tilbud, gik apostlene målbevidst til hedningerne (kap.13; 18:5-8; 28:25-29; Es 6:9-10; Luk 10:10-12).

Indholdet i kristen forkyndelsen var i overensstemmelse med GT etiske monoteisme, men det var ikke moralske standarder eller religiøse ritualer, som de kristne forkyndte. De forkyndte altid en person, Jesus Kristus, den korsfæstede men opstandne Herre og Frelser (2:22-36; 17:18; 18:5).

Det var ham, de ønskede at bringe mennesker til (2:37-41; 16:31; 26:27-28), for kun ved ham kunne syndere løses ud af den faldne verdens fordærv og få adgang til Helligånden og Guds evige rige (2:37-41; 5:28-32;).

Overfor jøderne og de gudfrygtige hedninger forkyndte de Jesus som opfyldelsen af Skrifterne, og som den der bragte opstandelsen og det evige liv (4:8-12; 13:16-41; 17:2-3,10-13; 26:6-7; 28:23).

Overfor hedningerne forkyndte de, at han var den nærværende Skaber Gud, verdens Dommer og begyndelsen på en hel ny tidsalder (10:36-43; 14:14-18; 17:22-31).

Ved at modtage ham som deres Frelser betød det også at mennesker skulle underlægge sig ham som deres guddommelige Konge (20:18-27; 21:13; 24:14-17; 26:20).

ApG giver mange eksempler på mennesker, der hører Evangeliet, møder den levende Jesus og kommer til tro (2:37-41; 8:27-39; 9:3-19; 10:24-33; 16:11-15,30-34).

Johannes Døber, der forberedte vejen for Messias, førte jødedommen til dets absolutte højdepunkt (Luk 7:28).

Men først med Jesus fik den gamle pagt sin opfyldelse, og derfor var en from jødisk tro på Jesus ikke længere nok. For at få indgang til den Nye Pagt og det evige liv måtte jøder såvel som hedninger fødes på ny ved Helligånden (13:24-25; 19:1-7).

Ved at opfylde Loven kunne Jesus retfærdiggøre enhver som tog imod ham ved tro, uden at skulle udøve religiøse gerninger (15:5-21).

Dette betød, at jødiske skikke jf. Lovens krav (fx mad love og omskærelse) ikke længere var en forudsætning for at dyrke Gud. Jesus regerede som Guds Ypperstepræst og alle troende fik ved Helligånden direkte adgang til Guds Himmelske Helligdom (7:55-60).

Templet i Jerusalem og dets ritualer var ikke længere nødvendige, de var blevet overhalet af Guds fuldkomne og evige Rige (2:32-36; 7:44-49; Joh 4:21-24).

Med Jesus begyndte den nye tidsalder med Guds Rige. Den vil blive fuldendt, når han kommer igen (1:6-7; 2:17-21).

Jesu tjeneste opfylder både den Gamle Pagt (2:17-21; 17:10-11; 18:28; 24:14-16; 26:22-23) og profeterne: Profeten (7:37; 5 Mos 18:15-20). "Guds Messias, Davids Søn" (10:38; 13:23; Sl.45:8). "Guds offerlam" (8:30-39; Es 53:7-8).

Helligånden nævnes over 50 gange i ApG Han bringer forsmagen på det evige Liv og igennem ham, bliver Jesu nærvær og tjeneste ubegrænset af tid og sted (2.33). Han vidner om Jesus på alle verdens tungemål (1:8; 2:4-11; 4:33; 13:1-4).

Han underviser og opbygger Guds menigheder (1:2; 9:31; 20:28).

Helligåndens dåb kan bedst sammenstilles med den nye fødsel (1:5; 2:38; 8:15-17; 10:44-48; 11:16-17; 19:2-7; 1 Kor 12:13), mens Helligåndens fylde beskriver Helligåndens virke igennem et menneske (1:8; 4:8,31; 7:55; 9:17-19; 13:9,52).

Der er ingen steder i NT, hvor kristne befales, at blive døbt med Helligånden, men derimod befales de vedvarende at blive fyldt med Ånden (Ef 5:19).

Vedvarende fylde med Helligånden forudsætter tro og hengiven lydighed overfor Gud (5:32; 6:5; 11:24).

Jesus er mere end et menneske:

Jesus blev tilbudt som Gud, noget aldeles ulovligt for mennesker (7:59; 10:24-26; 14:11-17). Jesus udgød Guds Ånd, som også var hans egen Ånd (2:33; 16:6-7).

Helligånden er mere end Guds kraft:

Åndens dåb var kendetegnet ved Ild og Vind, tegn på Guds tilstedeværelse (2:2-3; 2 Mos 19:18).

Helligånden åbenbarede også Guds tanker for mennesker (1:16; 10:19; 11:28; 15:28; 20:23; 21:4,11; 28:25).

Hans personlighed blev udtrykt ved hans ledelse (8:29,39; 11:12; 13:2; 16:6; 19:21; 20:22,28) og ved at han kan udæskes, modstås og lyves over for (5:3,9; 7:51).

Fader, Søn og Helligånd vers: (7:55; 16:6-8).

Bogens mest kendte afsnit:

2:1-21	Pinsedag.
2:41-44	Menighedens nådemidler
8:26-40	Den etiopiske hofmands omvendelse
9	Paulus omvendelse
10:1-48	Den første hedninges husstand frelses
15	Apostelmødet i Jerusalem
20:	Paulus' tale til menighedens ældste i Efesos